

מסכת עבודה זרה דף ל"ג

ההולך ליריד של עובדי
כוכבים

תנו רבנן, עובד כוכבים ההולך לשוק של עבודת
כוכבים, מותר⁸ לשאת ולתת עמו בין בהליכתו בין
בחזרתו. ישראל ההולך ליריד, בהליכתו מותר, בחזרתו אסור. ומבאר
הגמרא, הטעם שאסור לשא ולתם עם ישראל בחזרתו, שחוששים שמא
מכר שם צלמים ויש דמי עבודת כוכבים בידו. שואלת הגמרא, מדוע
לגבי העובד כוכבים אנו אומרים שמכר גלימא או יין, ובישראל אנו
חושדים, שמכר צלמים? אומרת הגמרא, שאם היה לישראל גלימא או
יין למכירה, היה מוכרם כאן ולא הולך עד היריד שלהם. אמר רבי שמעון
בן לקיש, מה שאמרה המשנה, שעובדי כוכבים הבאים מהתרפות, מותר
לשאת ולתת עימיהם, זה רק בעובד כוכבים שבא לבד, אבל אם בא
בחבורה, חוששים שבדעתו לחזור ואסור.

נודות העובדי כוכבים
ונקניהם

תנו רבנן, נודות העובדי כוכבים גרודים שאין
בהם זפת והם חדשים, מותרים כיוון שבכניסת יין
זמן מועט העור לא בולע⁹. אבל ישנים או מזופפין, אסורים¹⁰. עיבדם
העובד כוכבים, כלומר התיך את הזפת לתוכן ונתן לתוכן יין¹¹, וישראל
עומד על גביו אינו חושש. שואלת הגמרא, אם העובד כוכבים נותן לתוכן
את היין מה יועיל שישראל עומד על גביו? אמר רב פפא, שיש לומר

8 עובד כוכבים הולך רק לסחורה. רש"י.

9 ודווקא נודות, אבל כלי חרס בולע מיד. רש"י

10 ישנים כיוון שכנוס בהן יין נסך זמן מרובה העור בולעו, ומזופפין אפילו בפעם אחת נאסרים. רש"י. מסכמים
תוס' את שיטת רש"י: קנקנים שמכניסין לקיום אין להתיר בחדשים כ"א בלא נתן יין כלל ולפי שיטתו שאוסר
בנודות שאין מכניסין לקיום ישנים אף בלא זפת ואע"ג דלא בלעי כולי האי אם כן כלי העובדי כוכבים אף של כסף
ושל עץ אינם מותרים אם לא בהגעלה ועירוי וגם יושט"ש וקנא"ש של עץ אף שלנו כיון שהם זפותין יאסרו אם
נתן בהם יין שעה אחת, או אפילו נגע בהם ויין טופח.

והר"ר אליהו בן הר"ר יהודה פ' נודות העובדי כוכבים חדשים שלא נתן בהם יין כלל דמאחר שהם גרודים שלא
זפתן מעולם אי רמא בהו עובד כוכבים חמרא מידע ידיע. אבל זפותים או שנזפתו ונשר זפתן אף חדשים אסורים,
שמא בשעת זפיתתה או אחר זפיתתה נתן בהם העובד כוכבים יין ולא ידיע. ישנים פ' שנתן בהם יין אפי' חדא זימנא
אסורים דכל דבר שמכניסו לקיום אסור לפי שעה וכן בקנקנים נודות סגי להו בעירוי משום דלא בלעי, אבל
קנקנים של חרס בלעי טפי. ולפי זה יש להתיר הקנא"ש והיושט"ש אע"פ שהם זפותין דכיון שאין מכניסין לקיום
ור"ת עצמו חזר בו בסוף והתחיל להתיר אף שלנו במגע עובד כוכבים בשכשוך בעלמא והראה טעם משום דאיכא
תרתי לטיבותא דהא שהן של עץ ולא נבלע בהם היין כ"כ ע"י זפת ולא דמי לנודות שהן של עור ורך הוא לבלוע
יותר ע"י זפיתתה ועוד כי אינם טרודות כ"כ ביין ולא דמי לכלי הגת ומחץ ומשפך דלקמן שהיין נבלע בהם ע"י
זפיתתה לפי שהן טרודות ביין וכתב ר' ברוך כי אעפ"כ לא היה עושה מעשה לכתחלה להתירן בשכשוך אבל
בדיעבד אם נתנו בהם יין אחר מגע העובד כוכבים לא היה אסור.

11 כן דרכם, בעוד שהזפת חם נותנין יין, ליטול טעם מרירתו של זפת. רש"י.

כך, שאם עובד כוכבים התיך את הזפת לתוכם ועיבדן, וישראל נותן לתוכם את יין, וישראל אחר עומד על גביו מותרים בלא שום. שואלת הגמרא אם ישראל נותן לתוכן יין, מדוע צריך עוד ישראל שיהיה עומד על גביו? מבארת הגמרא, שיתכן ומתוך שעסוק בנתינת היין לא יבחין שהעובד כוכבים ינסך את היין. רב זביד אמר, יתכן שהעובד כוכבים יתן את היין, והנוד לא נאסר כוון שאותו יין הולך לאבוד בזפת, ובטל טעמו ושוב אינו פולט.

ממלא בהם מים שלשה ימים אמר רב פפי, שלומדים מדברי רב זביד, שאם נתן ומערור העובד כוכבים יין בכלי של ישראל המלא במלח, כוון שהיין נבלע וכלה במלח מותר. הקשה רב אשי¹², הרי בזפת היין הולך לאיבוד, אבל כאן לא הולך לאיבוד כיוון שנתן טעם במלח לעולם ואינו מתייבש? ולכן אין ללמוד מזפת למלח.

מביאה הגמרא מעשה בסוחר ישמעאלי ששמו 'בר עדי' שגזל נודות מרב יצחק בר יוסף, ונתן בהם יין. לאחר שהחזירם, בא ושאל בבית המדרש מה דינם? אמר לו רבי ירמיה, כך הורה רבי אמי הלכה למעשה, ממלא בהם מים שלשה ימים ומערן. ואמר רבא, שבכל שלשת הימים, צריך להחליף כל עשרים וארבע שעות את המים שבנודות. סברו התלמידים לומר, שתקנה זו תועיל, רק בנודות שהיה בהם מתחילה יין של ישראל קודם שניתן בהם היין נסך¹³, אבל לא בנודות של עובדי כוכבים, כיון שכבר מתחילה נבלע בהם יין נסך. וכשבא רבין אמר בשם רבי שמעון בן לקיש, בין בשלנו ובין בשלהם מותר. אמר רב אחא בנו של רבא לפני רב אשי, שתיקון זה יועיל רק בנודות כיוון שעשויים מעור, אבל לא בקנקנים שהם של חרס כיון שהם בולעים יותר. אמר לו רב אשי, שזה מועיל גם בקנקנים.

נתן לתוכן ציר ומורייס תנו רבנן, קנקנים של עובדי כוכבים, חדשים גרודים שלא נאטמו בזפת מעולם מותרים, ישנים או מזופפים אסורים. נתן לתוכם עובד כוכבים יין, ישראל נותן לתוכן

12 אומר ר"ת ששאלת רב אשי אינה אלא דחוי בעלמא, ובאמת ההלכה כרב פפי ולכן התירו את המלח אף על פי שרגילים שמשמים עליו דם בשעת רתיחה ללבנו. תוס'.

13 כגון הנודות של רב יצחק, שנבלע בהן יין כשר תחלה, ולא בלעו מיין נסך כל כך. רש"י.

שלשה ימים מים, ומערן מעת לעת, ומותרים. וכן אם העובד כוכבים נתן לתוכן יין, ישראל נותן לתוכן ציר ומוריים מיד, ואינו חושש אף על פי שלא מילא מים, לפי שהציר ומוריים שורפים את היין הנבלע ומכלים אותו.

הסתפקו בני הישיבה, האם ציר ומוריים מתיריים לכתחלה או שרק אם עשה כך בדיעבד מותרת החבית? מוכיחה הגמרא, ממה שאמר רב זבד בר אושעיא, הלוקח קנקנים מן העובדי כוכבים, חדשים נותן לתוכן יין, ישנים נותן לתוכן ציר ומוריים לכתחלה.

קנקנים שהחזירן לכבשן האש שאל רבי יהודה הנשיא את רבי אמי, החזירן ונתלבנו לכבשן האש ונתלבנו מהו? אמר לו אם ציר שורף,

אור לא כל שכן. וכן למדנו שאמר רבי יוחנן, ויש אומרים שאמר זאת רבי אסי בשם רבי יוחנן, קנקנים של עובדי כוכבים שהחזירן לכבשן האש כיון שנשרה זיפתן מהן מותרים. אמר רב אשי, מספיק שהזפת יתרפה ולא צריך שינשור לגמרי. הכנים קיסמין דולקין לתוך הקנקן עד שנשרה זפתו, נחלקו רב אחא ורבינא, אחד אסר ואחד התיר, וההלכה כמי שאוסר¹⁴.

קנקנים שנתן לתוכם שכר הסתפקו חכמי הישיבה, האם מותר לתת לכלים של העובד כוכבים שכר? רב נחמן ורב יהודה

אוסרים, ורבא מתיר. רבינא התיר לרב חייא בנו של רב יצחק לתת בהם שכר. הלך ושם בהם יין, ובכל זאת לא גזר על השכר משום היין, כיוון שסבר שזה קרה באקראי, ואין לחשוש לכך תמיד. רב יצחק בר ביסנא, היו לו כלים של צפיעי בקר, ונתן בהן יין נסך, מילאם מים, והניחם בשמש ונשתברו. אמר לו רבי אבא, איבדתם על חנם, כיוון שכל מה שאמרו רבנן זה למלאותם במים, אבל מי אמר להניחם בשמש?

14 פרש"י שזה לא דומה להחזירן בכבשן, משום ששם כיון שהסיקן מבחוץ עד שנשרה זפתו כבר נתלבן החרס, אבל כאן כיון שהכניס את האש פנימה מיד זפתו נושר. ומכאן הביא רביה שאותם חביות או קנקנים כיוון שמכניסים לקיום לא מספיק להם הכשר בפנים, בין לשרפן בין לתת לתוכן מים חמים, שהרי אם אסרו אחרי שנתלבנו באור עצמו כל שכן במה שהוחם ממנו, ורק על ידי שרפה מבחוץ מותרים. לפיכך צריך לערן מעת לעת, או להשהותם עד שנים עשר חדש. וכתבו התוס' שמשמע מדבריו שאם היה מסיקן מבפנים עד שאם היה זפת מבחוץ והיה נושר די בכך. ואין נראה לרבינו אלחנן כיוון שיש חשש שהוא יחוס עליהם, שמא ישברו. וכתב הרב ר' משה מקוצי שאע"ג שנפסקה ההלכה כמי שאוסר מ"מ אפשר לכפות את החבית על האש, אם האש חזקה כל כך עד שאם נוגע מבפנים ידו סולדת מבחוץ, ונחשב הדבר כמו הגעלה. וענין הגעלה התייר ר"ל להגעיל חבית לטהר מיין נסך, אם פתח אחד משוליה, וזורק רותחין לתוכה, וממפך המים על שוליה אילך ואילך, כיוון שיין נסך תשמשו בצונן.

אמר רבי יוסנא בשם רבי אמי, כלי נתר אין להם טהרה עולמית מדין נסך הגבלע בהן, משום שבולעים הרבה. ואמר רבי יוסי בר אבין, כלי נתר הם כלים העשויים ממלח הנקרא צריף.

הכדור כלים העשויים
מחומר קשה שאינו בולע
אדם בשם דבי פרזק שהיה משנה למלך, גזל חביות מפומפדיתא, נתן בהם יין והחזירם לבעליהם. באו

ושאלו את רב יהודה, אמר דבר שאין מכניסו לקיום הוא, משכשכן במים והן מותרים. אמר רב עזירא, כלי הארמים שעשויים מחול שנחפר בקרקע אדומה, כיון שלא בולעים הרבה משכשכן במים ומותרים. אמר רב פפי כלי החרס של בי מיכסי שהוא מקום שקרקעיתו קשה, כיון שלא בולעים הרבה משכשכן במים ומותרים.

נחלקו לגבי כוסות של חרס העשויים לשתייה
ולא לאיחסון יין לקיום ששתה בהם גוי יין, רב

אסי אסור, ורב אשי התיר. אומרת הגמרא, שאם שתה בהם העובד כוכבים ראשון הכל מודים שאסור¹⁵, ונחלקו לגבי הפעם השניה. ויש שאמרו, שגם הפעם השניה אוסרת לכולי עלמא, ונחלקו רק לגבי הפעם השלישית. וההלכה היא שהפעם הראשונה והשניה אוסרים, אבל אם שתה רק בפעם השלישית מותר. אמר רב זביד, כלי חרס המצופה בעופרת, לבן ושחור מותרים, אבל ירוק אסור, משום שיש בו מהמלח הנקרא צריף, ובולע יותר. ואם יש בהם בקעים וסדקים, לדברי הכל אסור.

כלי חרס של כל השנה
אסורים בפסח
דרש מרימר, כלי חרס המצופים בעופרת, בין שחורים בין לבנים בין ירוקים מותרים. שואלת

הגמרא, והרי לגבי פסח אסרו להשתמש בכלים אלו. שכן שאלו את מרימר, האם מותר להשתמש בכלים אלו בפסח? ועל ירוקים לא הסתפקו, כיוון שיש בהם מהחול הנקרא צריף, ובולעים הרבה ואסורים. וכן לא שאלו על אלו שיש בהם סדקים שודאי אסורים, אבל שאלו מה דינם של הלבנים והשחורים, וכשהם חלקים. ואמר להם, אני ראיתי שמזיעים דפנותיהם מבחוזך. וכיוון שכך ודאי שבולעים, והתורה העידה

15 שמכיון שהם רכים בלעים ואסורים עד שימלאם מים שלשה ימים. רש"י

על כלי חרס שאינו יוצא מדופנו לעולם¹⁶? ואין לומר ששונה יין נסך כיוון שהוא רק מדרבנן ואילו חמץ איסורו מדאורייתא, שהרי כל מה שתיקנו חכמים כעין דאורייתא תיקנו? אלא אומרת הגמרא, ההבדל ביניהם הוא שבכלי חמץ השתמשו כל ימות השנה בחמין, ובלעו יותר מכלי יין נסך שתשמישם בצונן.

16 שהרי כתוב "יִשְׁבֵּר" דהיינו שאין להם טהרה אלא שבירה. רש"י.